

RYNEK UŻYWEK CZ.II RYNEK TYTONIU I WYROBÓW TYTONIOWYCH

stan i perspektywy

R O C Z N I K

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ OD 2013 ROKU

ISSN 2300-5602

**ANALIZY
RYNKOWE**

Redaktor naczelny
Jadwiga Seremak-Bulge

CZERWIEC 2013

RADA PROGRAMOWA ROLNICZYCH ANALIZ EKONOMICZNYCH:

Maria Zwolińska (przewodnicząca)
Stanisław Stańko (wiceprzewodniczący)
Jadwiga Seremak-Bulge (redaktor naczelny)
Piotr Szajner (sekretarz redakcji)
Tadeusz Chrościcki
Bogumiła Kasperowicz
Krystyna Świetlik
Iwona Szczepaniak
Marzena Trajer
Barbara Domaszewicz

KOMITET REDAKCYJNY:

Maria Zwolińska, Andrzej Kowalski, Jadwiga Seremak-Bulge, Piotr Szajner, Marzena Trajer,
Ewa Machowina

REDAKTOR RYNKU UŻYWEK CZ. II:

Marcin Krzemiński

Czasopismo przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ-PIB
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
Kierownik Zakładu – Piotr Szajner
SKŁAD I DRUK: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB
NAKŁAD: 500 egz. Ark. wyd. 4,30

Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych prosimy o podanie źródła

Spis treści

Reasumpcja	3
Summary	4
I. Uwarunkowania makroekonomiczne <i>Tadeusz Chrościcki</i>	5
II. Rynek tytoniu i wyrobów tytoniowych	6
1. Światowy rynek tytoniu i wyrobów tytoniowych <i>mgr Lucyna Mieszkowska</i>	6
2. Krajowa produkcja tytoniu i wyrobów tytoniowych <i>dr inż. Magdalena Bodył</i>	15
3. Handel zagraniczny tytoniem i wyrobami tytoniowymi <i>dr inż. Magdalena Bodył</i>	20
4. Stan ekonomiczno-finansowy przemysłu tytoniowego <i>mgr Paweł Wyrzykowski</i>	30
5. Ceny i spożycie wyrobów tytoniowych <i>mgr Paweł Wyrzykowski</i>	32
Aneks	37

Krajowy rynek tytoniu i wyrobów tytoniowych w latach 2001-2012 podlegał intensywnym przemianom. Największy wpływ na funkcjonowanie rynku tytoniu i wyrobów tytoniowych miała integracja z Unią Europejską oraz wzrost zamożności społeczeństwa postępujący wraz z rozwojem gospodarczym kraju. Istotny wpływ wywarła także reforma Wspólnej Polityki Rolnej prowadząca do likwidacji bezpośredniego wsparcia produkcji tytoniu, rosnące obciążenie akcyzą oraz systematyczne zaostrzanie polityki społecznej zniechęcającej do palenia papierosów. Nie bez znaczenia był też wpływ zmian zachodzących na światowym i wspólnotowym rynku tytoniu.

Wyroby tytoniowe należały do najszybciej drożejących artykułów konsumpcyjnych. Ceny detaliczne wyrobów tytoniowych nominalnie wzrosły w latach 2001-2012 o 142,2%, a realnie o 70,7% przede wszystkim pod wpływem rosnącego obciążenia podatkiem akcyzowym. Dynamiczny wzrost cen wyrobów tytoniowych spowodował, że maleje liczba osób palących oraz bilansowe spożycie papierosów. W latach 2001-2011 bilansowa konsumpcja papierosów zmalała o ponad 8% do 1795 sztuk rocznie na mieszkańca, a w 2012 r. o kolejne około 5% do 1705 sztuk. W konsekwencji realna wartość krajowego rynku papierosów i wyrobów tytoniowych zmalała o prawie 23%. Mimo to produkcja przemysłu tytoniowego wzrosła, a stymulował ją rozwijający się eksport.

Szybko rośnie saldo handlu zagranicznego wyrobami tytoniowymi i tytoniem. Dodatkowo saldo obrotów handlowych sektora tytoniowego przekroczyło w 2012 r. 989 mln EUR, podczas gdy w 2002 r. ujemne saldo wynosiło 127,1 mln EUR. Przemysł tytoniowy ma znaczący udział w generowaniu dodatniego salda handlu zagranicznego całego przemysłu spożywczego. Efekt ten umożliwił ponad

28-krotny wzrost wartości eksportu (do 1,45 mld EUR w 2012 r.), przede wszystkim wyrobów tytoniowych (głównie papierosów). Import w tym czasie zwiększył się około 2,7-krotnie (do 0,47 mld EUR (głównie tytoniu nieprzetworzonego)). Import tytoniu nieprzetworzonego wzrósł w 2012 r. do ponad 89 tys. t pod wpływem rosnącego zapotrzebowania przemysłu tytoniowego oraz rozwijającego się eksportu. Ze względu na uwarunkowania klimatyczne Polska jest importem netto tytoniu nieprzetworzonego. Krajowa produkcja tytoniu wynosząca w latach 2011-2012 około 34-35 tys. t pokrywa około 31% zapotrzebowania przemysłu tytoniowego, które w ostatnich latach szacowane jest na ponad 100 tys. t rocznie.

Wysoka pracochłonność uprawy tytoniu i wysokie koszty przede wszystkim pracy sprawiają, że produkcja tytoniu w Europie jest mało konkurencyjna w stosunku do krajów rozwijających się, dysponujących wysokimi zasobami taniej siły roboczej i sprzyjającymi warunkami klimatycznymi. Uprawa tytoniu była więc wspierana płatnościami uzupełniającymi od momentu wejścia Polski do UE. Pozwoliło to odbudować obszar uprawy tytoniu (po ponad 83% redukcji w latach 1985-2001) z 10,3 tys. ha w 2002 r. do 15,7 tys. ha w 2012 r., a produkcję tytoniu z 20,7 tys. ton do 35,3 tys. t. Ograniczenie wsparcia uprawy tytoniu przez Komisję Europejską sprawia, że produkcja tytoniu surowego w UE maleje, a Polska pozostała jednym z największych jego producentów.

Przejęcie przez międzynarodowe koncerny państwowych zakładów przemysłu tytoniowego w procesie prywatyzacji uruchomiło proces modernizacji połączonej z restrukturyzacją przedsiębiorstw oraz intensywnym inwestowaniem. Doprowadziło to do silnej koncentracji produkcji, oraz modernizacji przemysłu tytoniowego, który obecnie należy do najnowocześniejszych nie tylko w Europie, ale i na świecie. Znacząco poprawiła się wydajność pracy oraz efektywność przetwórstwa. Produkcja papierosów i cygaretek wzrosła w latach 2002-2012 o 86% do 150 mld sztuk, a wydajność pracy mierzona wartością sprzedaży przypadającą na 1 zatrudnionego wzrosła o 34% do ponad 700 tys. zł w 2012 r. Polska obecnie posiada najbardziej rozwiniętą i skoncentrowaną bazę przetwórczą tytoniu w Unii Europejskiej. Około 98% udział w wartości sprzedaży przemysłu tytoniowego ma 9 przedsiębiorstw. Jednocześnie baza surowcowa oraz pierwotne przetwórstwo tytoniu należy do najbardziej rozdrobnionych, mimo dokonanego postępu w latach 2001-2012.

Coraz większe prawne ograniczenia dotyczące palenia papierosów oraz polityka Polski i Unii Europejskiej zmierzająca do jego ograniczenia, skutkująca szybko rosnącym obciążeniem akcyzą sprawiają, że wartość produkcji sprzedanej przemysłu tytoniowego wyrażona w cenach bazowych wzrosła w latach 2001-2004 – 2009-2012 tylko o 2,3%. Udział przemysłu tytoniowego w wartości sprzedaży przemysłu spożywczego zmalał więc w tym okresie z 3,8 do 2,1%. Rentowność przemysłu tytoniowego jest zadowalająca, choć niższa od rentowności przemysłu alkoholowego. Jednakże bardzo niski wskaźnik zadłużenia długoterminowego oraz wykorzystywanie dźwigni finansowej w postaci wydłużania terminów spłaty bieżących zobowiązań finansowych sprawia, że kondycja finansowa przetwórców tytoniu jest bezpieczna. W 2012 r. wyraźnie wzrosła wartość sprzedaży przemysłu tytoniowego (o 13,8% do ponad 3,9 mld zł w cenach bazowych) i poprawiły się wszystkie wskaźniki rentowności. Wysokie obciążenie akcyzą sprawia jednak, że rośnie udział szarej strefy w obrotach rynkowych zarówno w Polsce, jak i w całej Unii Europejskiej, mimo rosnącego ryzyka.

SUMMARY

In 2001-2012 the national tobacco and tobacco products market underwent intense changes. The factor which had the greatest impact on the functioning of the market of tobacco and tobacco products was the integration with the European Union and the increase in the wealth of society, coupled with the country's economic growth. The reform of the Common Agricultural Policy had another significant impact, as it resulted in decommissioning of direct support for tobacco production and an increase in excise duty burdens, as well as in the systematic tightening of social policy that discourages from smoking. The changes in the global and Community tobacco market constituted a significant influence, too.

The prices of tobacco products grew most rapidly among all consumer goods. In 2001-2012 retail prices of tobacco products showed a nominal increase by 142.2%, and real increase by 70.7% due to the growing excise duty burden. Due to the dynamic growth of tobacco product prices, the number of smokers and the balance cigarette consumption decreased. In 2001-2011 the balance cigarette consumption decreased by over 8% to 1795 cigarettes per citizen annually, and in 2012 by another 5% to 1705 cigarettes. As a result, the real value of the national tobacco and tobacco products market dropped by almost 23%. Despite that fact, the tobacco industry production itself developed quite well, stimulated by the increase in exports.

Tobacco and tobacco products net trade contribution is growing quite fast. Positive trade balance of tobacco sector in 2012 exceeded EUR 989 million, whereas in 2002 the negative balance reached EUR 127.1 million. The tobacco industry takes significant part in generating positive net trade contribution of the whole food

industry. Such a result enabled the value of export to increase over 28 times (to EUR 1.45 billion in 2012), primarily of tobacco products (mainly cigarettes). Meanwhile the import increased 2.7-fold (to EUR 0.47 billion - mainly raw tobacco). In 2012 raw tobacco imports increased to over 89 thousand tonnes, due to the growing demand in the tobacco sector and the growth of exports. Because of its climatic conditions, Poland is the net importer of raw tobacco. National production of tobacco, ranging from 34 to 35 thousand tonnes in 2011-2012, covers nearly 31% of the tobacco industry demand, which has recently been estimated to amount to 100 thousand tonnes annually.

The high labour intensity of growing tobacco and high costs of - most of all - labour cause the European tobacco production to be uncompetitive in comparison to the developing countries which have large resources of cheap labour force and favourable climatic conditions. Tobacco production was thus supported by complementary payments since Poland's accession to the EU. It allowed for rebuilding of the tobacco cultivation area (after over 83% reduction between 1985-2001) from 10.3 thousand ha in 2002 to 15.7 thousand ha in 2012, and the tobacco production from 20.7 thousand tonnes to 35.3 thousand tonnes. The limited support of the European Commission for tobacco cultivation causes a decrease in the production of raw tobacco in the EU, making Poland one of the largest tobacco producers.

The takeover of the national tobacco production plants by the multinationals through privatisation has triggered a process of modernisation combined with restructuring of companies and heavy investments. It led to a highly concentrated production and to the modernisation of the tobacco

industry which nowadays counts among the most advanced, not only in Europe, but globally as well. There has been a significant improvement in efficiency of labour and processing. The production of cigarettes and cigarillos in 2002-2012 increased by 86% to 150 billion cigarettes, and the labour efficiency measured by value of sales per one employee had increased by 34% to over 700 thousand PLN in 2012. Poland has the most developed and concentrated tobacco processing industry in the European Union. Nine companies generate nearly 98% share of tobacco industry sales value. At the same time, despite all the progress made in 2001-2012, the raw materials and primary tobacco processing sectors are highly segmented.

The growing legal constraints concerning smoking and the policy of Poland and the European Union aiming at restricting smoking, that result in a rapidly increasing excise duty burdens, caused an increase in value of the production marketed of the tobacco industry, expressed in basic prices, of only 2.3% in the period between 2001-2004 and 2009-2012. The share of tobacco industry in the sales value of the food industry had therefore decreased from 3.8 to 2.1%. The profitability of the tobacco industry is satisfactory, although lower than the profitability of the alcohol industry. However, the very low long-term debt ratio and the use of leverage by extending the repayment date of the current financial liabilities give tobacco processors a safe financial standing. In 2012 the value of tobacco industry had visibly increased (by 13.8% to over 3.9 billion PLN in basic prices) and all the profitability ratios had improved. The high excise duty burden causes a rise of grey market's share in market turnovers both in Poland and in the whole of the European Union, despite the growing risk.

WARUNKI PRENUMERATY

Prenumerata realizowana przez Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB.

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie <http://ierigz.waw.pl/publikacje>.

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: dw@ierigz.waw.pl lub kontaktując się telefonicznie - Barbara Walkiewicz, tel.: 22 50 54 685 lub faks: 22 50 54 636 w godzinach 8:00-16:00.

Prenumeratę i sprzedaż pojedynczych egzemplarzy prowadzi Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB, 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20 (wejście od ul. Szkolnej 2/4) pokój numer 3.

Prenumerata roczna wersji papierowej lub elektronicznej 1 egz. w 2013 r. (1 numer) wynosi 21 zł.

Zamówienia na prenumeratę wraz z dowodem wpłaty prosimy przysyłać na adres:

- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Dział Wydawnictw, ul. Świętokrzyska 20
- e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Przedpłaty na prenumeratę należy wpłacać na konto Instytutu:
PEKAO S.A. IV O/Warszawa nr 68 1240 1053 1111 0010 1493 6433
W tytule przelewu prosimy podać tytuł analizy i jej numer.

Druk i usługi poligraficzne dostosowane do Twoich potrzeb!

Wykorzystujemy nowoczesne systemy druku cyfrowego dające wiernie odwzorowanie obrazu, pozwalające w krótkim czasie na druk czarno-białych i barwnych materiałów w najwyższej jakości.

W naszej ofercie znajdują Państwo **usługi drukarni** (wizytówki, ulotki, papiery firmowe, foldery, broszury, książki, gazetki reklamowe, plakaty, materiały szkoleniowe, nadruki na kopertach, widokówki, zaproszenia, identyfikatory, dyplomy, etykiety, naklejki) jak i cały wachlarz **usług introligatorskich**.

Zaproponujemy indywidualną wycenę i dobór najlepszej techniki wydruku, aby otrzymany finalny produkt cechował się najlepszą jakością i atrakcyjną ceną.

Zapraszamy do korzystania z naszych usług

Dział Wydawnictw
ul. Szkolna 2/4

tel. (22) 50 54 520, (22) 50 54 430
fax (22) 50 54 636, e-mail: dw@ierigz.waw.pl

ISSN 2300-5602

CENA 21 ZŁ

Prenumerata Analizy (1 zeszyt) w 2013 roku wynosi 21 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa. Tel.: (22) 505-46-85, faks: 505-46-36
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>